

خود منکک را ویران و رهبت او بر پیشان گرداند
 هیچگاه بقصور یا تقصیر خود معترف نمی شوند هرگز
 راضی نخواهند بود که دیر یا زود تجاوزات آنها
 موقوف و تصرفاتشان محدود شود و از آنجا که همیشه
 بهلازمت حضور سرانرازند تواند بود که همه روزه
 بزبان چالپرسی عرایض خلاف اظهار کنند خود را
 در لغت واه و ملت را فتنه جو و خود خوبه ظلم حاکمان
 چیزیکه مایه امیدواری است همین است که چیلر و
 دقیق امور بر ضمیر منیر مخفی و مسطور نیست ،
 مراتب دولتخواهی اینگونه مردم را مرجمه بطفمات
 سابقه معلوم و عرایض امروزه آنها برخلافه افعال
 گذشته مدعوف خواهد بود . مثلا و اتوود می کنند
 که از وضع قانون اساسی و اجرای امور از روی خواه
 ملی دولت ضعیف و ملووب الشرف پاملت جری و
 غالب الطرف میشود ردو قبول این قول از مقایسه
 وضع حاله ایران بردول اسامیه و متدنه تخصص دولت
 جوان بخت زاپهون با آسانی ظاهر میگردد با اینکه
 امروز بعد از تأمل در جمیع وجوه معتدله یاف می
 شود که احیای این مملکت و تقویت پیشان سلطنت
 منحصر بوضع اساس صحیح و جذب قلوب عموم ملت است
 در حقیقت آخر الدوام همین است و هر کسی خاطر ما یونی و
 بعین این طریق متوجه کند دشمن است نه دوست خائن
 است نه دوستخواه و امین ، کدام خیانت از این بالاتر
 میشود ملت ضعیفی که با همه ضعف و ناتوانی بطیب
 خاطر حاضر است ضاعت مزاجه خود را نقد کند و در رفع
 حاجت فعلی ولی نعمت خود را متعهد شود که زیاده
 بر این مقاصد دولت با یا بل اغراض داخله و دستغوش
 نیات خارجه نگردد لالازل دولت را بر تهدید و انذار
 بلکه بر شکنجه و آزار اوترغب و تحریص کند و در
 این شکار خانگی خود را جان نثار و خدمتگذار جلوه
 دهند ، الحق این دشمنان دولت شامی خواهند این
 نام نیکی را که از این خانواده بشام دنیا منتشر گشته
 و پس از تهیتی که از مملکت معظمه باین دربار معدک
 مدار آمده خدای نخواست بوساوس اغراض و سانس
 امراض توضیح کنند و این مشت رعیت غیرتمند با وفا
 خدایوندان تو آگاهی که ما را

را یکباره ازموالی خود مایوس و تا امید سازند رجه
 و اتق کافه خلائق آنکه همیشه امور مروضه را
 با فکر دوربین از خاطر الهام مظاهر بگذرانند ،
 بعد از دقت تمام و ملاحظه صلاح حال و امال بر طبق
 آنچه صواب دانند فرمان دهند
 خدایوندان تو آگاهی که ما را
 چه بدست از هشته در تنما
 نکرد - جز دلاخ ملک و ملت
 نقاض - ایوز شاهنشاه رعیت
 چو شد بر بندگان از راه احسان
 عطا فرمود این مقصودشایان
 تو نیز اوز ا خداوند اشفاق بخش
 بهجز ما نگر اورا با بخش
 ررنج آزاد فرما - جم و جانش
 ز خسرو زاده خرم کن روانش
 قوی کن پشت و بازویش ز فرزند
 دو چشمش روشن از دیدار دلبد
 مبادا ملک ایران را ز شاهان
 بجز زین خاندان هرگز جهانبان
آقای آقا سید عبدالله - خیلی اظهار شکایت
 از اشخاصیکه اوراق مختلفه نوشته و هریک اوراق
 خود را با سومی و سومی میناید از قبیل شب نامو غیره
 نموده و اظهار داشتند که بعد از تشکیل مجلس محترم
 شورای ملی که بنیانش بر آزادی افکار و آراست دیگر
 فایده این اوراق لاطال در برده که جز با بیامانمت

و سانس و سانس بن اشخاص بزرگ دستخیز
 دیگر نیست چیستاگر حرفی و سخنی دارند بنویسند
 و بیاورند در مجلس و با استدلال گفتگو کنند و اگر
 ندارند این لفظی و التماس و مژهه دولتی چه معنی دارد
 باید مجلس این مطلب را از دولت بخواهد که این
 اشخاص مقصود مرفضین را منع از این حرکات زشت
 نمایند تا کسی این ضابطین غلوب جاهلین و سایرین
 را غشوش و جلب نکند

بعد لایحه ای از انجنین موخواهان قرائت کند
 که مشتمل بر همین مضامین بود که از مجلس محترم
 خواستگار شد نه منع و جلوگیری اشخاص صاحبان اوراق
 ولایتی را که این فرمایش مردمان جز فساد و فتنه
 جوئی و هتاد و رشوئی و شغل دیگر ندارند و همیشه
 در صدد فتنه انگیزی و فرام کردن اسباب خونریزی
 شده و بفرمان بزرگ و ولما و شاهزادگان و امرا سخن
 های بیهوده و بیجای می گویند البته حدود این اشخاص
 باید معین شود

آقای میرزا ابوالحسن خان - وظیفه مجلس
 است که رسیدگی در این باب نماید ولی مرفضین و
 مقصدین هم باید بدانند که اینگونه ادراک برای
 پیشرفت مقصودشان هیچ فایده ندارد و مجلس باین دوسه
 هادست از وظایف خود نتواند کشید و حال که اول حضرت
 ولیعهدی تشریف آوردند خوبست که از طرف مجلس
 مطالبه نظامنامه شود

صدیق حضرت - در تقدیم ورودیه حضرت
 ولیعهد مجلس چه نحو رای میدهد
رئیس - باید دانست که تنه امان لایحه را تقدیم
 داریم یا چند نفر از و کلاه هم همراه باشند .
صدیق حضرت - هر که چند نفر از و کلاه هم
 باشند البته مقرون بلب است جناب حاجی سید نصرالله
 هم باشند که خودشان لایحه قرائت نمایند .
 دو تمین اشخاص و کلاه مذاکره شد بعضی را رای
 بر این بود که دوازده نفر بروند و عده را رای بر این
 شد که شش نفر بروند

حسنعلی خان مطابق ترتیب طبقات شش نفر
 باشند (اسامی اشخاص ذیل را نوشتند)
 امیرزا محسن - حاجی سید نصرالله - وثوق
 الدوله - سیدالدوله - اسدالله میرزا - حاجی
 امین الضرب

بعضی گفتند که باید این شش نفر از طبقات شش
 گانه باشند از هر طبقه یک نفر بعد صورتی دیگر به
 ترتیب ذیل نوشتند .
 امیرزا محسن - حاجی سید نصرالله - اسدالله میرزا -
 وثوق الدوله - میرزا سیدولی الله خان - معظم الملک
 از برای صورت اولیه و با هیئت ثانویه امر را بشرعه
 گذارند اکثریت آراء بر همان صورت اولیه شده و
 برای رفتن سیدالدوله در حضور ولیعهدی اظهار شد
 که کسالتی دارند و حاضر نشدن امروز هم بواسطه
 کسالت بود

آقای میرزا محمود خونساری - علاوه بر
 کسالت خودشان قبل از این اظهار داشته بودند که من
 غیر از کارهای داخلی مجلس بکارهای دیگر رجوعی
 ندارم امروز شرحی از طرف وزارت خارجه بعنوان
 جواب بمجلس آمده بود در فقه رهبای ایران در
 کربلا اظهار کرده بودند که والی بغداد و تصرف
 کربلا معزول شدند و کبسونی هم در این باب لاطرف

دولت عثمانی مقرر شده برای تحلیک و رسیدگی
 این امر چون مطلب هنوز ناتمام بود لذا صدیق به
 نکارش شد و نتیجه اقدامات بعد را هم اطلاع
 خواهیم داد .

امروز باز کافدی از انزلی در باب شکایت صیادان
 با آقای آقا میرزا سید محمد مجتهد نوشته بودند ایشان
 دادند رئیس و جواب آنرا با امتیاز نامه لیانازوف
 خواستند .
 رئیس هنوز امتیاز نامه از وزارت خارجه مطالبه نشده
 صدیق حضرت امتیاز نامه فردا مطالبه میشود
 بعد از تحقیق رسیدگی خواهد شد

**پنجشنبه چهارم شهر ذی قعدة الحرام
 بعد از انقضاء**

لایحه از اهالی مرستان و لرستان صاحبین
 دارالعلمانه بزبان عموم امالی آن صفحات قرائت
 گردید که مشتمل بود بر عدم اطلاع آگاهی اهالی آنجا
 از وضع و ترتیب انتخاب مجلس شورای ملی با اینکه
 اطلاع آنان در این امر خیلی اهمیت دارد و کاملا
 باید منظور نظر و کلامی محترم دارالشواری ملی
 باشد و در این لایحه اظهار کرده بودند که در این مدت
 از اغتشاش و هرج و مرج آن مرز و بوم و ممانعت
 اجزا و مباشرین حکومت مدطرق اطلاع و استخبار
 را بر روی آنها شده البته بر و کلامی محترم مجلس
 دارالشواری ملی لازم است رفع اینگونه موانع را
 نموده تا بهرامی حاضر باشیم و اختصار جوئیم
رئیس - سواد این لایحه را بعین نوشته
 بعضور صدارت فرستاده شود .

بعد مکتوبی از خراسان که بمجلس نوشته بودند
 قرائت شده مکتوب مذکور مشتمل بود بر ممانعت
 حکومت و اجزاء آن از تشکیل مجلس انتخاب و
 تمین و کلا چنانکه ۲۷ نفر ناظر را معین کرده بودند
 حکومت نگذاشت که تمین آنها صورت بگیرد و
 اگر همین طور وضع حکومت خراسان مستمر باشد
 انتخاب و کلا بطور یقین غیر ممکن است و اصلاح آن
 مگر بتقریر حکومت .

رئیس - عین سواد این لایحه خدمت صدارت
 ارسال دارید .

آقا سید محمد تقی انتخابت اعضا کبسیون
 مایه بشود که خیلی لازم است

رئیس - باید اخذ رای کرد از برای انجنین
 مایه و گمان نمی کنم که از برای فرزند قرعه لازم
 باشد بلکه قرعه واحد کفایت میکند و برای اشخاصی
 ممکن است اختزای مخفیانه نمود . چون شاید در
 تمین شخص بعضی جهرا شخالات بکشند .

حاجی محمد تقی - برای شش نفر یکقرعه
 کفایت نمی کند و وافی نیست .

مخیر الملک - هر کس در شش قطعه کفد
 باسم شش نفر که خودش می داند بنویسد و هر گرا
 بیست نفر رای دادند او منتخب باشد .

خیاط باشی - اول اسامی معین و خوانده
 شود . بعد اخذ رای شود .

سیدالحکما - تا نظامنامه نرسد نمیتوان
 بکاری مشغول شد پس باید اورا مطالبه کرد .

وثوق الدوله - مسئله مایه محتاج بنظامنامه
 نیست و نظامنامه که لاطرف دولت داده بودند بشتیل
 در این مطلب بود که مجلس نظارت در امر مایه ندارد

رئیس این مجلس مقنن علیه است جای گفتگو نیست
آقای سید نصرالله خان - از این امضاء هر کس هر کرا میخواند معین نمایندند .

رئیس - انتصاب این امضاء بدو قسم ممکن است بگی اینکه هر کس شش نفر را پیش خود معین کرده مینویسد بعد قرعه کشیده میشود دیگر اینکه سامی هر يك خوانده میشود هر کس رای دارد اظهار میکند .

مخبر الملک - قرعه برای فرد فرد بی محل است برای اینکه میخواهیم اخذ رای برای عمل نماییم تعیین اشخاص لازم نیست در تعیین اشخاص بعضی ارجاع رای خودشان را بر رئیس نمودند که او امضاء را معین کند جواب داد که باید خودتان معین نمایند بعد اسامی ذیل را نوشتند و قرائت کردند که هر کس شش نفر از آن اشخاص را بنویسد تا قرعه کشیده شود .

وثوق الدوله - آقای میرزا ابوالحسن خان - حاج معین التجار حاج امین الضرب حاجی محمد اسمعیل آقا هنر الدوله معظم الملک - مشار الملک - قهقهه السلطانه حاجی سیمه محمد سراج حاجی محمد تقی شاهرودی - حاجی محمد علی - حاج محمد تقی - سعد الدوله داخل نیست

رئیس - خودشان آروز که گفتگو شد متمدن شدند که من نیز هم ولی هر کس میخواهد اسم او را هم بنویسد چه ضرر دارد

حاجی محمد اسمعیل آقا - متمدن شدند که هر کاه بخوایم جزو امضای کمیسیون مالیه باشیم باید معاون از برای خود بیاورم که خیر و بصیر در این امر باشد والا نمیتوانم نداشته حاضر شوم

رئیس - شما هر چه میتوانید تحصیل اطلاع از خارج بنسازید مختارید ولی معاون خارجی ممکن نیست **حاجی معین التجار** - هم تمدن شدند که میرسم و حاجی محمد تقی هم عذر خواستند

آقای سید حسین بروجردی - بدون شخص معاون پیشرفت این امر مشکل است **مخبر الملک** - این مطلب با قانون مجلس منافات دارد

حاجی محمد اسمعیل آقا - وزره مسئول بطور در مجلس حاضر میشوند با اینکه خارج از وکلا هستند ، شخص معاون هم در وقتیکه بخواهند حاضر شود چه ضرر دارد

حاجی سید نصرالله - شما هر چه میتوانید کسب اطلاع از خارج بنمایند ولو بکتابچه یا غیر آن لازم ، ما در نیست قهقهه این چنین برای اینست که وجوه مالیات بمحل صعیب مصرف شود حساب دانستن لازم نیست

حاجی معین التجار - این مطلب کوچکی نیست فصل مالیات يك مملکت است بی اطلاع و معاون نبشود .

رئیس - اجزاء مجلس باید اصلاح کلیه امور را متحمل شوند .

(لایحه ورودیه با انجمن متخیر از مجلس امروز خدمت حضرت ولیعهد شریفی شده قرائت گردید و خیلی اظهار مرحمت و همراهی فرمودند)

حاجی سید نصرالله - کمال مرحمت را بالنسبه بوالا فرموده و اظهار نیات مقدسه خود را در همراهی مجلس خیلی مبذول داشته اند که هر دولت متقاضی حمایت و تقویت مجلس با وج سعادت رسید

و هیچ عاقلی نیست که انکار این مطلب را نماید (۱)

آقای میرزا محسن - هم معین نخواهیم ملاحظه فرمایم آن حضرت اقص را اعلام داشته و تمامی حضار و آقایان یکدسته لب به ثنا و دعای والا حضرت معظم کشاده سلامتی آن مظهر الطاف ربانی را از حق تعالی خواستگار شدند .

آقای میرزا ابوالحسن خان - امروز حضرت اقدس شاهنشاهزاده ما نسبت بهیئت و کلا و رئیس محترم ما آتقدیر بقل ملاحظت فرمودند که بوصف نیاید مخصوصا این هیئت را چنانچه یادشمان متذمن دنیا و سکالای ملت نظم خود را پذیرائی مینمایند پذیرائی فرموده اند و ما را کمال امیدواری از مرام ایشان برای آتیه ایران حاصل است میتوانم آقایانرا اطمنان بدهم چنانچه بدر تاجدار ایشان ملک عادل مظهر الدین شاه قاجار اساس این بازار برقرار نمود و خود را در کسب افتخار هوسر پادشاهان بزرگ ایران ساخت این خسرو زاده این اساس را بهترین مهندس و معمار خواهد بود و باعث مزید افتخار بدر تاجدار خود خواهد شد . حالا ایجابی این نیست که بشکرانه این مرحمت که در باره رئیس و وکلای این مجلس بقل شد بخواهیم که بگوئید زنده باد ولیعهد (تمامی حضار و نظار از صمیم قلب باندهای بلند گفتند زنده باد ولیعهد)

حاجی محمد اسمعیل آقا در بابت اعلان وزارت یست چه شد ؟

رئیس - به سبب احوال نوشته شد منوچهر جواب نرسید .

آقا سید محمد مجتهد امتیاز نامه ایانا .

رئیس - پذیر نشد جوابش میرسد (بعضی گفتند که آخر نظامنامه چه شد ؟ همینطور معون باید بماند)

میرزا ابوالحسن خان - افتخار دولت بملت است و افتخار ملت بدولت و شرف ایندو به مجلس ولایت عهد فرمودند که قدری از نظامنامه خوانده شد باقی هم خوانده میشود انشاء الله همیندو سه روزه خواهد رسید

(۱) نطقی که ولیعهد بعد از قرائت خطابه حاجی سید نصرالله ایراد نمود ذیلا از روزنامه مجلس شماره ۱۵ سال اول ص ۴۰۰ اقتباس و درج میشود .

بر هر شخص عاقل مسام و مهربان است که بنیاد اساس ترقی و تقوی و آبادی هر یک از ملل و ممالک متمدنه عالم ایجاد اتحاد حقیقی بیندولت و ملت بوده است و این اساس مستقر و مستحکم نمیشود مگر با مساعدت مجلس ملی که توه جامعه بین دولت و ملت است و حالاکه بعهد الله علیه حضرت شاهنشاهی بر حسب حضرت مقدس و رای جهان بین اساس این مجلس را بملت مرحمت فرمودند هم من با نهایت میل و اقبال خاطر با پیشرفت این مشروع و مقصود همراهی و مساعدت دارم چنانچه از بدایت امر هم داشته ام و برای ترقی مملکت بهتر از این اساس وسیله و راهی نمیتوانم لیکن مجلس هم خوبست با کمال جد و جهد مشغول کار و در مقام انجام وظایف خود بوده و با متهای دقت و مراقبت و سعی باصلاح نواقص بپردازند و در ادای تکلیف خود کوتاهی و غفلت نکنند در خصوص نظامنامه هم قدری از آن ملاحظه کرده ام باقی را هم با حضور حضرت و الانایب السلطنه جناب صدر اعظم ملاحظه میکنم و پس از اتمام مجلس میفرستم .

بعد قرعه کشیدند و اسامی کسانی که معین شدند برای عضویت مالیه بدین قرار است :
میرزا ابوالحسن خان - وثوق الدوله - معین الدوله - حاج امین الضرب - حاجی محمد اسمعیل آقا - سعد الدوله و مقرو شهر گاه - سعد الدوله استغاده مد مشار الملک بجای ایشان معین باشد .

آقای شیخ حسین - این مجلس باید دارای قانونی باشد که تمام مردم در تحت آن قانون باشند و هر کاه قانونیکه مقنن حقیقی برای ما گذاشته بآن عمل شود بطور است

رئیس - البته قانون همان است مجلس برای تنظیم و ترتیب بعضی کارها و اجرای آن قانون است **آقای شیخ حسین** - این اشخاص که در بازار صلبین علنا قه میکنند و مردم را زخم میزنند و شرارت میکنند حکم ایشانرا شرع فرموده باید مجلس اجراء بدارد ، هر چه صحیح اسلام بفرماید در رفتار شود تا مردم راحت باشند

محقق الدوله - این امورات و تنظیمات با حکومت است .

حاجی سید نصرالله - با مدار حکومت خواست تاملو گیری نماید .

آقای سید حسین بروجردی - باید حدودی برای ارامنه معین کرد زیرا که بیشتر این فتنه ها و شرارت ها راجع باشانست که قاطریهها و مهترها و فراس ها اراذل او باشند در هر کوجه و محله در خانه های ارامنه جمع میشوند و شرب می کنند آتوق قدر کوجه ها آتده برده می کشند اسباب زحمت مردم میشوند ، پارسل ملتزم شدند که شراب فروشی در خانه نکنند و این اشخاص را راه ندهند باز امسال دهانطور که در سابق رفتار می کردند بدتر می کنند .

بعضی گفتند که باید مسلمانان را جلو گیری و ممانعت کرد چه کار با ارامنه دارید .

تلفکرافی از بازار فر و ش با اسم مدرسه وطن رسیده قرائت شد .

عرض سی نفر اطفال صغیر و پسر در مدرسه وطن که بهمت وطن پرستی سعید حضور شش ماه است تأسیس شده بحضور مبارک مقدس حضرت مستطاب حجة الاسلام مری وطن آقای آنا سید عبدالله مجتهد روحی فداء ، چون دستخط تلفکرافی صحیح اسلام بعرضت حجة الاسلام آقای شیخ کبیر روحی فداء در باب بانک ملی زیارت شد این مشت اطفال خوش بخت وطن دان ملغی نزد سلیمان آتوده ایم و از این صغر سن خود را حامی ملت و دولت و جهان نثار می دانیم و عموم مستخدمین بانک ملی را عرض تبریک تقدیم می داریم امید است قبول افتد (امضا)

تلفکرافد کبری نیز از یک نفر از اهالی آذربوش بعنوان آقایان آنا سید عبدالله و آقا میر سید محمد و حاجی شیخ فضل الله که پنجاه تومان بیانک ملی فرستاده بود قرائت گردید . مکتوبی نیز از آقای حاج شیخ عبدالنبی در اظهار همراهی از مجلس و تشکر از تشکیل بانک ملی و دعوت همراهی کردن این اساس مقدس قرائت گردید و مبلغ پنجاه تومان برای بانک داده قبض دریافت داشتند .

مکتوبی دیگر از شاگردان مسلمان مدرسه امریکائی که مشتمل بر تشکر و امتنان از تشکیل بانک و اظهار همراهی خودشان بآن اساس مقدس بود قرائت شد و مبلغ یکصد پنجاه تومان بیانک شرکت

گرفته قبیله در سیاست داشتند.

چون امروز ازدحام و کثرت دعاها بی فواید مانده شده بود بطوریه اسباب مزاحمت همدیگر و وکلا در دیده بودند و گویا منتظر امری و یا بشا ارضی از طرف مجلس بودند.

آقای میرزا ابوالحسن خان - اظهار کردند حضرات آقایان که امروز فوق العاده برای استماع حاضر شده اند منتظر ندک بدانند حضرت اقدس ولایت بهمد در امر نظامناجه فرمودند.

رئیس - از روزگانه بلیط برقرار خواهد شد و این بلیط هم مخصوص و کلاست که آنها بهر کسی که میداند برای استماع و اماها بدهند باندازه که محل کنعایش داشته باشد و کسی بی بلیط نمیتواند حاضر شود در روزنامه هم همین نمره اعلان می کنند.

مذاکرات دارالشوری پهلوی

شنبه ششم شهر ذی قعدة الحرام

آقای امام جمعه - ترتیب بانگ و فرود آمدن آن بکجا رسیده.

رئیس - امتیازنامه آن نوشته شده در مجلس قرائت و اصلاح کرده دادنامه صفا شود و نظامنامه داخلی هم لازمست نوشته شده بصحه برسد.

آقای امام جمعه - خیلی لازمست که در این مطلب همراهی و کمال سعی بشود.

رئیس - برای تنظیم امور مملکتی صرف مال لازمست و این سرمایه همام بهتر نمیرود البته این پولهای جزئی که درجائی جمع شود کلی خواهد شد و از این ماخذ امور ات کلیه را میتوان اصلاح کرد ولی اگر در یکجا جمع آوری نشود و همانطور که هستند متفرق بماند کاری از او ساخته نخواهد شد.

آقای امام جمعه - بگفتن شخص از او کاری ساخته نمیشود با اتحاد و شرکت دیگران همه کار می تواند بکند.

آقای سید حسن تقی زاده - جناب رئیس اذن

میخواهم که چند کلمه حرف بزنم ، هشتروز است که اینجا حاضر می شوم و گمان می کنم که این مدت برای بدست آوردن موضوع کافی باشد و چون موکلین من حقوقی بر ذمه من دارند که باید ادا کنم و غیر مرتب بودن مجلس برای نگفتن من عذر نخواهد بود زیرا میدانم که اگر این را نگویم خواهند گفت که در خصوص همین عدم انتظام مجلس بایستی حرف بزنم که هر عیبی با گفتن رفع میشود و در گفتن اثری هست که در نگفتن نیست . و اگر در جواب ایشان بگویم که همین نطق باز در انتظام داخله مجلس است باز موکلین من خواهند گفت که تو بایست بگوئی تا تکلیف اسقاط شود لهذا اذن می خواهم که ده دقیقه مسامحه نطق بمن بدهید و از هم قطاران خود خواهش میکنم که تا آخر نطق من ساکت باشند و گمان می کنم به ترتیب نوبت نوبت نطق بمن رسیده باشد.

رئیس - بفرمائید

آقای سید حسن تقی زاده مجلس ما خیلی نانس است و بدتر آنکه در راه ترقی و تکمیل هم نیست چه اگر دول و ملل عالم و ترقی و تنزلی ایشان را مقیاس قرار داده و تقسیماتی با درجات اعلی و حرکات اسفل ثبت کنیم چون از صفر بالا رویم یله یله از درجات ترقی ملل صعود کنیم میرسیم بدول منظمه قانونی چون روس و عثمانی و چون از آن بالاتر رویم بدول مشروطه اطریش و آلمان و انگلیس و از آن بالاتر بدولت فرانسه و سوئیس و امریکا میرسیم که رفاه ترفته نوانس کثیر میشود و اغلب اصلاح شیده در آن درجات اعلی

باز می بینیم که نسبت به خودشان نوانسی دارند که پارلمنت های ایشان مشغول اصلاح آن هستند ولی چون در عالم وهم از آنها نیز بگذریم و دولتی فرض کنیم که آن نوانس هم در آن رفع شده باشد باجمله بهد کمال نوع بشری رسیده باشند چون این دولت را مکتوس کنیم دولت و ملت ما خواهد شد همانطور که از قلب مناره چاه پدید آید ، چون این نوانس فوق العاده خود را دیدیم باید از راه ملت پرستی برقع آنها بکشیم و باصلاح آنها همت گماریم و نباید فیرت آن مایه را بکشیم بآن مننی که غیرت را در ایران استعمال میکنند که صیب نا گفته بماند و ما غیرت آنرا بکشیم و بر خودمان رجز بپوئانیم و خود را گول بزنیم ، پس با این همه نوانس ، وقت

وقت ، که باید مهرا اصلاح کنیم و چشم امید بجمع ایرانیان دلخه و خارجه بدین مجلس دوخته شده اصلاح جمیع مصایب و رفع جمیع نواقص را از ما می خواهند چون میدانید گویش از این در صدی نود ملت ما از مغایب ایران بکلی غافل بوده و وضع خود را بهترین وضع ما میدانستند چون روستائیان و هوام و در صدی ده عیوبرا می دانستند ولی امید گاهی برلی رفع آنها در نظر نداشتند و ما بوس و نا امید نشسته بودند بعد از این انقلابات اخیر که این مجلس نتیجه آنها شد گل های امید در قلوب مردم از دور و نزدیک شکفته گردید و امید گاهی پیدا شد اینست که انظاول تمام ملج و ایرانی ها بسوی این مجلس معطوف است پس برخلاف کلمه محوسه (حالا زود است) که در لسان ما معمول است وقت ما بر قیمت و گرانهاست بعدیکه با کمال جرأت میتوانیم بگویم که وقت مجلس بیعتان ، گرانها ترین اوقات دنیا است و هر دقیقه اش از قیمت ما بدل دوسال وقت پارلمنت های فرانسه و انگلیس است ولی با وجود این بر قیمت بودن وقت من میدانم که اگر شش ماه از این وقت گرانها را صرف تکمیل خود مجلس و شرایط اساسیه آن کنیم که جامع شرایط باشد و نتیجه بخشه و بقیده من برای آنکه ما اول مجلس خود ما ترا مجلس بکنیم و بعد بکارهای دیگر که مجلس بساید تصفیه نماید بپردازیم از چهار فقره ناچاریم

اولا اجراء نظامنامه داخله مجلس است که چون در ماده سه هفت در آن ذکر شده که هر یک از وکلا حق دارد که اگر به ترک فعلی از فصول آن مطلع باشد بر رئیس اخطار کند و من بحکم همان ماده اخطار میکنم که این نظامنامه از سر تا پایم ترک است (در این وقت نظامنامه را بدون آورده انگشت را بالای آن گذاشت) چنانکه وقت انعقاد مجلس معین نیست و ساکه از ولایات دور برسیم بزمین و باین جا برای این کار می آئیم حق ما وکلای ولایات در میان تلف میشود زیرا که ممکن است در وقت تشکیل این مجلس شما آقایان مصرها پس از فراغت از کارها مجالسی تفنگفرامه بیآورید و حالا اینترام مثل آنها حساب میکنند ولی ما نمیتوانیم که از راه دور بواسطه همین کار آمده در اینجا معل شویم مختصر آنیکه باید دفع انعقاد مجلس و حضور وکلا در ساعت سه یا دو یا یک هر کدام باشد معین شود که در آن ساعت و دقیقه تمام وکلا در اطاق انتظار حاضر شده در سر موجد زنگی زده همه بیکدیقه در اطاق مجلس داخل شده و هر یک در جای معین خود و صندلی نمره دراز خود قرار گیرند ، پس لا آن رئیس مجلس افتتاح مذاکرات را اعلان کنیو مطلبی را

بکجه بیش از وقت در مجالس سابقه معین شده طرح نماید ، پس از آن هر وکلی که در آن مطلب بعضی دارد و نطقی حاضر کرده از جای خود بلند شده و از رئیس اذن بخواهد رئیس هم ده دقیقه یا یک ربع یا هر قدر صلاح بداند بر حسب اقتضا اذن تکلم می دهد آن شخص از جای خود برای افتاده می رود تاوری آن مرشه معصوم که برای این کار است یعنی برای نطق ناطقین و خطابه خطبا معین است در آنجا قرار می گیرد و در همان مدت مطلب خود را بدون آنکه از آن موضوع خارج بشود می گوید و دو واخه نطق الا کس دیگر حرف نمی زند همه ساکت گوش میدهند بعد از اتمام اوجوبی خودش بر گشته دیگران بر - خاسته در همان موضوع صحبت میکنند تا وقتی که نتیجه مذاکرات بجائی منجر بشود آنوقت رئیس بعد از گرفتن آراء قطع نامه صادر میکند ولی در تمام آن مباحثات نباید هیچ ناطقی از آن مبحث خارج بشود و در ساعت معین اجزاء مجلس طرح اعلان و لیس پراکنده میشوند و تمام این ترتیبات با جزئیات اهمیت زیاد دارد که می رود یک جزء از آنها کار مضاعف میشود . مجلس اگر چند سال منقطع باشد نتیجه نمی دهد مثل مجالس سابقه ما که در این صحت سال گذشته مهمل واقع شد نتیجه جزئیاتش امور نداد الیه می دانید که این وضع اندوه این مجلس ولین امی که برای شکل حکومت ما گذاشتیم در کتب سابقه ما از قدیم بوده اگر چه شریعت مطهره ما بکیات عدل و انصاف و صفورت است نوموده ولی جزئیاتش باین وضع که حالا می خواهیم قییم نیست ولی میخواهم بگویم که این مشروطیت را در جاهای دیگر دنیا با زحمات چندین ساله اختراع کردند چون هر چیز اختراعی را بخواهیم از ما خلیش برداریم باید با تمام جزئیات و آلات آن برداریم و اگر مسامحت را بخواهیم برای تعیین وقت قبول کنیم و لکن یکی از جرح های آنرا نگاه داریم کار نخواهد کرد و نتیجه که تعیین وقت است بعمل نخواهد آمد و در این موارد هم به از وجود ناقصی است که ضرر مالمه خواهیم داشت .

دوم ... اخطار و کلاه ولایات است که بعد از مرتب شدن نظامنامه مجلس باید در این امر بکوشیم زیرا که حکام که تجدید مدت یک لفظه از دوره استبداد خود را صرفه خویش می دانند در این کار مسامحه کلی و مخالفت باطنی دارند مثل شخصی که پیش صرافتی وجهی داشته باشد و بکس دیگر بدهکار بشود و بخواهد هر قدر ممکن است بظرفه دفع الوقت طلبکار را دفع کند که اقلا یک روز بولش پیش صراف نماید تنزلیش بیشتر باشد ، یا بحتکما با آنجا مأمورین پیش فرستاده برای ترتیب انتخاب و براه انداختن آنها و منتخبین باید مضارح دامواجب آنها معین باشد .

ثالثا . که لایحه اینها برای استنتاج از مجلس اهم است حضور وزراء و مقابله هیئت قانون با هیئت اجراست و گرنه سئوال بری که توجیه بشود و توضیحات از که خواسته شود ما هزاران درد بی درمان داریم امروز می خواهیم بدانیم که هم - وطنان ما و با باشد ظلماً شهید کردند برای چه و دولت مادر این خصوص چه اقدامات کرده بلس امروز هم وطنان مادر آنجا دل خوش اند که بجز در رسیدن تلگراف این وقت بظهران و کلاهی ملت همچنان فوق العاده واقعات جدی خواهند کرد و در مجلس خود کشی میکنند و بدهد ما معصن و ولی حالا می بینیم که وزیر امور خارجه با حضور